

Ornitologický výzkum lokality Vinná hora u Hlučína pomocí mapovací metody a metody přímého vyhledávání hnízd v roce 1994.

Ornithological research of Vinná hora near Hlučín with mapping method and with searching of nests in 1994

Radim Kočvara

Sledovaná plocha se nachází v síti 6175 mezinárodního kvadrátového mapování organismů.

Jihozápadní část ohraničuje řeka Opava dosahující šíře 8 - 25 m. Na západní straně sousedí území s vozovkou vedoucí z Hlučína do Děhylova, severní hranici pak tvoří vilové čtvrti a zahrádkové parcely města Hlučína spolu s několika poli a loukami. Ve zbývajících východní části se nacházejí polní monokultury.

Území má přibližný tvar pásu zalomeného do písmena L, kde vzdálenost mezi dvěma nejvzdálenějšími body činí 2478 m, nejkratšími 698 m. Rozloha je 189 ha, obvod pak 7090 m. Nadmořská výška se pohybuje mezi 214 a 287 m.n.m. Většina plochy je tvořena vrchem zvaným Vinná hora s výškou od 215 do 287 m.n.m. (63% území s 96% lesa), ostatní plochu tvoří rovina bez významnějších výškových změn s výškou mezi 214 a 215 m.n.m. (37% území se 4% lesa).

Největší celistvé plochy zaujímají pole a lesy, dále pak louky, vodní plochy, úhorovité plochy, urbánní biotopy a cesty.

Výzkum jsem prováděl v období 12.3-31.7.1994. Při práci s mapovací metodou jsem postupoval podle JANDY a ŘEPY (1986). Principem této metody je provedení většího počtu kontrol na určité ploše. Při každé kontrole se značí pozice všech ptáků, přičemž se klade největší důraz na zpívající samce a vůbec ptáky s teritoriálním chováním. Při vyhodnocování se překreslí pozice o jednom druhu ze všech kontrol do společné mapky, čímž získáme určité shluky bodů, kde každý shluk těchto bodů označuje teritorium daného druhu. V praxi jsem pracoval s mapou rozdělenou na 4 části, ve které je naznačena síť od 1 do 63 a od A do O, kde rozměr jednoho čtverce je ve skutečnosti 36 x 36 m, na mapě 1 x 1 cm. Za teritorium byly považovány nejmeně 2 registrace zpívajícího samce, v určitých případech byly uděleny výjimky v souvislosti s pozorováním právě vylétlých mládřat, pozorování ptáků při stavbě hnízda, obhajování teritoria, krmení mládřat apod.

Hnízda byla vyhledávána od 24.4. do 18.6., přičemž byla zájmová plocha 2x prozkoumána. Poprvé to bylo od 24.4. do 8.5., podruhé od 11.5. do 26.5. Hnízda jsem hledal při podrobném průchodu terénu. U nalezeného hnízda pak byla zjištěna souřadnice na mapě (mapa území), výška, počet vajec nebo mládřat, popř. stav hnízda, druh ptáka a druh stromu nebo keře, kde se hnízdo nachází.

Výsledky

Do výsledků jsou zahrnuty pouze druhy, které na zkoumané lokalitě hnízdily, a to v období 1.4-31.7.1994. Neuvádím druhy pozorované v době hnízdění, u nichž nebylo hnízdění prokázáno.

I - Stupeň ohrožení podle zákona č. 114/1992 Sb. a vyhlášky MŽP ČR č. 395/1992 Sb. Druhy se tedy dělí na: **SO** - silně ohrožené **O** - ohrožené

II - Zjištěné kategorie stupně ohrožení podle Červené knihy chráněných a ohrožených živočichů:

V - ohrožené **R** - vzácné **I** - vyžadující další pozornost

III - Počet pozorovaných jedinců. Je udána min. a max. hodnota.

DENZITU - (hustotu)-h, jsem spočetl jako počet teritorií daného druhu na jednotku plochy (10 ha).

DOMINANCI - d, jsem spočetl jako procentický podíl početnosti jednotlivých druhů na početnosti celého společenstva.

S - Stupeň průkaznosti hnízdění podle mezinárodních kódů:

- A** - předpokládané hnízdění (A: 0)
B - možné hnízdění (B: 1-2)
C - pravděpodobné hnízdění (C: 3-9)
D - prokázané hnízdění (D: 10-16)

P - Počet nalezených hnízd, uvádím pouze hnízda s vejci či mláďaty, úspěšná i zničená.

	I	II	III	Denz.	Dom. p/10 ha	S	P
1. Kachna divoká (<i>Anas platyrhynchos</i>)			1-8	0.11	0.28	D12	
2. Kopřivka obecná (<i>Anas strepera</i>)	O	I	1-2	0.05	0.14	D16	1
3. Káně lesní (<i>Buteo buteo</i>)			1-5	0.11	0.28	D16	2
4. Poštolka obecná (<i>Falco tinnunculus</i>)			1-7	0.11	0.28	D16	2
5. Koroptev polní (<i>Perdix perdix</i>)	O	V	2	0.05	0.14	C6	
6. Bažant obecný (<i>Phasianus colchicus</i>)			1-16	0.05	0.14	D15	
7. Pisík obecný (<i>Actitis hypoleucos</i>)	SO		1-2	0.05	0.14	C7	
8. Holub hřivňák (<i>Columba palumbus</i>)			1-5	0.21	0.56	D15	3
9. Holub domácí (<i>Columba livia f. domestica</i>)			1-8	0.05	0.14	D15	1
10. Hrdlička divoká (<i>Streptopelia turtur</i>)			1	0.05	0.14	C4	
11. Hrdlička zahradní (<i>Streptopelia decaocto</i>)			1-3	0.21	0.56	D15	3
12. Kukačka obecná (<i>Cuculus canorus</i>)			1-2	0.05	0.14	C4	
13. Pušník obecný (<i>Strix aluco</i>)			1-2	0.11	0.28	D16	1
14. Kalous ušatý (<i>Asio otus</i>)			1-4	0.11	0.28	D16	2
15. Ledňáček říční (<i>Alcedo atthis</i>)	SO	V	1-3	0.05	0.14	D13	
16. Žluna šedá (<i>Picus canus</i>)			1-2	0.05	0.14	C3	
17. Strakapoud velký (<i>Dendrocopos major</i>)			1-5	0.53	1.39	D16	9
18. Strakapoud malý (<i>Dendrocopos minor</i>)			1-2	0.05	0.14	C9	
19. Skřivan polní (<i>Alauda arvensis</i>)			1-4	0.11	0.28	D13	
20. Konipas luční (<i>Motacilla flava</i>)		V	1-2	0.05	0.28	D16	1
21. Konipas bílý (<i>Motacilla alba</i>)			1-20	0.16	0.42	D16	1
22. Vlastovka obecná (<i>Hirundo rustica</i>)	O	I	1-30	0.53	1.39	D12	
23. Ťuhýk obecný (<i>Lanius collurio</i>)	O	V	1-4	0.31	0.84	D16	2
24. Žluva hajní (<i>Oriolus oriolus</i>)	SO		1-2	0.16	0.42	C6	
25. Špaček obecný (<i>Sturnus vulgaris</i>)			1-270	1.22	3.20	D16	22
26. Sojka obecná (<i>Garrulus glandarius</i>)			1-9	0.16	0.42	D16	1
27. Straka obecná (<i>Pica pica</i>)			1-7	0.05	0.14	D16	4
28. Střízlík obecný (<i>Troglodytes troglodytes</i>)			1-3	0.16	0.42	D16	2
29. Pěvuška modrá (<i>Prunella modularis</i>)			1-2	0.21	0.56	D16	1
30. Cvrčilka zelená (<i>Locustella naevia</i>)			1	0.16	0.42	D13	
31. Cvrčilka říční (<i>Locustella fluviatilis</i>)			1-5	0.37	0.97	D16	2
32. Rákosník zpěvný (<i>Acrocephalus palustris</i>)			1-2	1.32	3.48	C9	
33. Sedmihlásek hajní (<i>Hippobolais icterina</i>)			1	0.16	0.42	D11	
34. Pěnice slavičková (<i>Sylvia borin</i>)			1	0.21	0.56	C4	
35. Pěnice čemohlavá (<i>Sylvia atricapilla</i>)			1-7	2.86	7.52	D16	37
36. Pěnice hnědohřbětá (<i>Sylvia communis</i>)			1-2	0.85	2.23	D11	
37. Pěnice pokřovní (<i>Sylvia curruca</i>)			1	0.05	0.14	C4	
38. Budníček větší (<i>Phylloscopus trochilus</i>)			1	0.37	0.97	D13	
39. Budníček menší (<i>Phylloscopus collybita</i>)			1-2	2.86	7.52	D13	
40. Budníček lesní (<i>Phylloscopus sibilatrix</i>)			1	0.05	0.14	C4	
41. Králíček obecný (<i>Regulus regulus</i>)			1-5	0.21	0.56	C4	

42. Lejssek čemohlavý (<i>Ficedula hypoleuca</i>)			1	0.05	0.14	D16	1
43. Lejssek bělokříký (<i>Ficedula albicollis</i>)			1-4	1.27	3.34	D16	15
44. Křižanec (<i>F. albicollis</i> x <i>F. hypoleuca</i>)			1-2	0.05	0.14	D16	1
45. Lejssek šedý (<i>Muscicapa striata</i>)	O	V	1-7	0.11	0.28	D12	
46. Bramboraček hnědý (<i>Saxicola rubetra</i>)	O	V	1	0.05	0.14	B2	
47. Bramboraček čemohlavý (<i>Saxicola torquata</i>)	O	V	1-2	0.05	0.14	D14	
48. Rehek domácí (<i>Phoenicurus ochruros</i>)			1-30	0.53	1.11	D16	2
49. Slavík obecný (<i>Luscinia megarhynchos</i>)	O	I	1	0.21	0.56	C4	
50. Červenka obecná (<i>Erithacus rubecula</i>)			1-5	1.85	4.87	D16	2
51. Kos černý (<i>Turdus merula</i>)			1-15	2.49	6.55	D16	72
52. Drozd zpěvný (<i>Turdus philomelos</i>)			1-20	1.59	4.18	D16	41
53. Drozd brávník (<i>Turdus viscivorus</i>)			1-3	0.05	0.14	C7	
54. Drozd kvíčala (<i>Turdus pilaris</i>)			1-20	0.11	0.28	C4	
55. Sýkora koňadra (<i>Parus major</i>)			1-30	2.17	5.71	D16	8
56. Sýkora lužní (<i>Parus montanus</i>)			1-2	0.05	0.14	C4	
57. Sýkora babka (<i>Parus palustris</i>)			1-9	0.26	0.70	D16	2
58. Sýkora modřinka (<i>Parus caeruleus</i>)			1-15	1.69	4.46	D16	3
59. Sýkora úhelniček (<i>Parus ater</i>)			1-6	0.21	0.56	C4	
60. Mlynářik dlouhoocasý (<i>Aegithalos caudatus</i>)			1-10	0.05	0.14	D12	
61. Brhlík lesní (<i>Sitta europaea</i>)			1-5	0.69	1.81	D16	12
62. Šoupálek dlouhoprstý (<i>Certhia familiaris</i>)			1-3	0.26	0.70	D16	1
63. Vrabec domácí (<i>Passer domesticus</i>)			1-15	1.59	4.18	D16	4
64. Vrabec polní (<i>Passer montanus</i>)			1-20	1.22	3.21	D16	6
65. Pěnkava obecná (<i>Fringilla coelebs</i>)			1-50	2.96	7.80	D16	8
66. Dlask tlustozobý (<i>C. coccythraustes</i>)			1-680	1.00	2.65	D16	7
67. Zvonohlík zahradní (<i>Serinus serinus</i>)			1-50	0.69	1.81	C7	
68. Zvonek zelený (<i>Carduelis chloris</i>)			1-20	0.58	1.53	C7	
69. Stehlík obecný (<i>Carduelis carduelis</i>)			1-25	0.42	1.11	D16	3
70. Konopka obecná (<i>Carduelis cannabina</i>)			1-30	0.26	0.70	D13	
71. Hýl rudý (<i>Carpodacus erythrinus</i>)	O	R	1	0.05	0.14	C4	
72. Stmád obecný (<i>Emberiza citrinella</i>)			1-40	1.32	3.48	D13	
73. Stmád rákosní (<i>Emberiza schoeniclus</i>)			1-8	0.05	0.14	D13	

Závěr

Celková denzita činí 38.5 párů/10 ha území. Toto číslo je však značně zkresleno velkou rozlohou polí, které jsou ve sledovaném území ornitologicky poměrně chudé. Kdyby se tedy denzita počítala na rozlohu nepolních biotopů (56 ha), získali bychom 130 párů na 10 ha území.

Kombinací mapovací metody a metody přímého vyhledávání hnízd jsem zvolil z důvodu vzájemného doplnění a zpřesnění výsledků. Takto můžeme omezit zkreslení, které vzniká při použití pouze jedné z metod.

Při výzkumu jsem za pomoci těchto dvou metod zjistil hnízdění 72 (73) druhů ptáků, z nichž 3 patří mezi silně ohrožené a 7 mezi ohrožené druhy.

Summary

This paper presents data on ornithological research of the breeding bird communities in "Vinná hora" (Opava district) near Hlučín in 1994.

The mapping method and a survey of nests was used for the quantitative research.

The total density (38.5 pairs/10 ha) has been influenced by a bigger representation of an open landscape without trees and scrubs. The density was higher (130 pairs/10 ha) in area without open fields.

Radim Kočvara, Dukelská 1, 748 01 Hlučín-Rovný